

Tibetoložka Zuzana Ondomišiová: Dalším dalajlamou může být i žena

Denik.cz, 22.4.2018

Vysoko v Himálaji má svůj domov zhruba šestimilionový národ, jehož kultura uchvátí i Zuzanu Ondomišiovou. Tato česká etnoložka navštívila Tibet poprvé už v roce 1988 – těsně poté, co se země začala otevírat turistům.

Od té doby sleduje každodenní životy obyvatel žijících na „střeše světa“. Externě učí také na Ostravské univerzitě a popovídali jsme si s ní o Tibetu u příležitosti Festivalu ProTibet 2018.

Je i po třiceti letech něco, co vás na Tibeťanech překvapuje?

Už to není takové to prvotní překvapení, ale vždy znovu ráda vidím, jak jsou houževnatí. Dokážou přežít v podmínkách vysokých nadmořských výšek, kde je krajina pustá a vyprahlá a život fyzicky náročný. Přesto jsou nabití pozitivní energií a dívají se do budoucna. Není u nich zvykem fňukat, co by bylo, kdyby..., ale berou věci tak, jak jsou. Myslím si, že to souvisí i s jejich vírou v zákon karmy – zákon příčiny a následku, podle kterého se nám naše dobré a špatné činy v budoucnu zúčtují. Život nám všem staví překážky na duchovní cestě a oni po ní jdou s vědomím, že je musí zdolávat.

Vidíte v životech obyvatel za dobu, co do Tibetu jezdíte, nějakou výraznou změnu?

Nová výstavba, infrastruktura a větší příliv čínských obyvatel i materiálních statků mají vliv na jejich životy. Dneska si můžete ve Lhase koupit úplně absurdní věci, třeba i pračku, i když není vybudována kanalizace a čističky. Můžete si ji odvézt na venkov a instalovat ji s vývodem kanálku na pole překotně bez nějakého systematického řešení. Ve Lhase najdete obchody se světovou módou, ať už jsou značky pravé, nebo falešné. Můžete tam nakoupit kosmetiku jako v Paříži a tak dále.

Můžou si to ale běžní obyvatelé dovolit?

I mezi Tibeťany jsou lidé, kteří jsou dnes bohatí, protože třeba pracují na vyšších kádrových pozicích. Ale devadesát procent běžných Tibeťanů má problém zajistit dostatečný příjem peněz na nakoupení základních věcí. Hospodářství po tisíce let fungovalo tak, že zemědělci pěstovali plodiny a chovali dobytek. Vedle toho nomádi chovali stáda a produkovali výrobky z vlny, kostí a velké množství másla z mléka jačic. Obě skupiny se v běžných potřebách doplňovaly, ale s přísunem levných výrobků z Číny zanikají řemeslné výroby a doma vyrobené oblečení je o hodně dražší než to koupené z konfekce na tržišti. Tibeťan si dnes místo ušití vlastních bot, ve kterých mu bude teplo, koupí čínské kecky a lisované plastové boty, ve kterých je dětem zima, odřou si a zdeformují nohy. Ale je to snadno dostupné.

Jak se Tibeťané s čínským obyvatelstvem sžívají?

Čínština je od tibetštiny velmi odlišný jazyk, takže pokud lidé nemluví dobře tím druhým jazykem, nemohou jen tak komunikovat. Ve městech, ale postupně už i na venkově žijí

čínské enklávy, ale vytvářejí si svůj vlastní svět. Mají vlastní obchody, restaurace, pěstují vlastní zeleninu a dovážejí z Číny věci, které potřebují. I ve větším obchodním byznysu fungují daleko snadněji než Tibeťané, protože legislativa a veškerá úřední komunikace je psána v čínštině. Rodiny se prolínají minimálně, spíše ve vyšších třídách byznysu nebo v turistickém ruchu.

Působí Číňané nějak záměrně na tibetské děti?

Hlavně skrze státní školství. Například v rádiu pouští celostátní rozcvičky, aby se děti protáhly. Děti jsou vedeny k tomu, že teď v tuhle chvíli dělají to stejné jako děti v celé Číně. Dále je tlak na to, aby se děti učily hlavně čínsky. Tibetština je vyučována v prvních dvou třech ročnících, pak už ji mají jenom jako vedlejší jazyk a všechny ostatní předměty se učí v čínštině. Celé školství je navrženo tak, aby děti, které se chtějí lépe vzdělávat, byly nuceny odcházet studovat do Číny na všech stupních škol. Dokonce i podle určitých kvót jsou vybírány děti z okresů a posílány na studium do Číny. Tibetské školy jsou hodně koncipovány jako internáty, takže když je mají některé děti v místě bydliště, jdou do školy v sedm ráno a domů až večer. Tráví méně a méně času s rodinou a v přirozeném prostředí, kde by si vžily zvyky, tradice a praktický jazyk. I malé děti ve školách už spolu mluví napůl tibetsky, napůl čínsky.

Snaží se tomu Tibeťané nějak bránit?

Zuby nehty se drží svého náboženství, které bylo od kulturní revoluce zakázáno a kláštery zrušeny nebo zničeny. Rodiny chodí do chrámů, klášterů nebo na poutě a už i ty nejmenší děti berou s sebou. Přirozeně se tak s náboženstvím seznamují, i mladí lidé dělají třeba rituální poklony a všechno to, co starší generace. Nedá se říct, že by to mladé dneska už nezajímalo. Pro ně je to součástí identity, která je spojuje s ostatními Tibeťany a odlišuje od jiných národností.

Mají Tibeťané problém najít doma práci?

S čím dál větším přísunem Číňanů je i nabídka pracovních sil větší a Číňané dostanou v čínském byznysu přednost. Když se staví železnice a silnice, udělá se nábor desetitisíců čínských dělníků, kteří na práci do Tibetu přijedou, i když místní lidé práci nemají. V nomádských komunitách mají taky problém, protože je tendence nomády usazovat. Když ale nemohou kočovat, neživí svá stáda. Stát nebo firma od nich vykoupí jaky, dají jim peníze a postaví panelák, ale nomádi pak nemají čím krmit rodinu. Nějaký systém dávek nebo pomoci v takových situacích neexistuje. Ze starších se často stanou žebráci, mladí kluci skončí jako alkoholici a protloukají se bez vzdělání.

Zdroj:

https://www.denik.cz/z_domova/tibetolozka-zuzana-ondomisiova-rozhovor-20180420.html